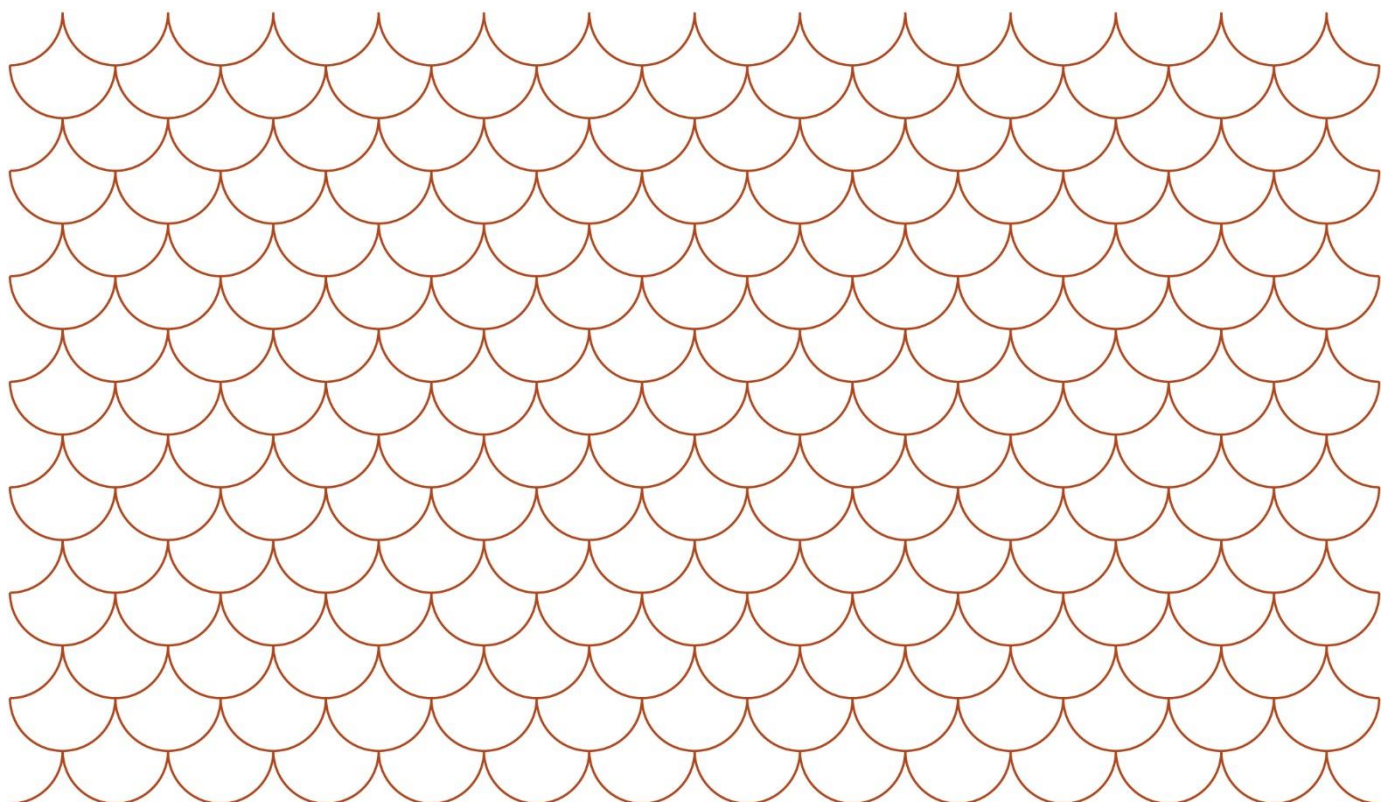

Skolsituationen i de kommuner som tagit emot flest barn och unga från Ukraina

Lägesbild – insamling vecka 19 2022

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2022-05-23

Diarienummer: 2022:977

Skolverket, Stockholm 2022

Innehåll

1. Sammanfattning.....	4
2. Lägesbild hos 21 skolhuvudmän.....	5
Svårt att beräkna hur stor del av de ukrainska barnen i landet som går i svensk skola.....	5
Högre mottagande och större utmaningar i grundskolan än i gymnasieskolan	6
De största utmaningarna är osäkerhet om hur många individer som söker sig till skolan och brist på personal	7
Alla tillfrågade huvudmän uppger att de i någon mån har tillgång till personal med relevant språkkompetens.....	8
Alla tillfrågade huvudmän uppger att de upplyser ukrainska vårdnadshavare om barns rätt att gå i svensk skola	9
Huvudmännen uppger att det finns elever som läser på distans enligt ukrainsk läroplan	9
Bilaga: Tillvägagångssätt	11

1. Sammanfattning

Med anledning av den ryska invasionen av Ukraina, har Skolverket genomfört en undersökning under perioden 9–11 maj 2022. Undersökningen riktade sig till 21 av de största mottagarkommunerna av personer som anlant från Ukraina.¹ Syftet är att få en ögonblicksbild av hur situationen med mottagandet av barn och unga ser ut i några av de största mottagarkommunerna. Nästan två av fem av de mottagna ukrainska medborgarna i skolåldern var enligt Migrationsverkets statistik registrerade i någon av dessa 21 kommuner vid tillfället för undersökningen. Nedan sammanfattas undersökningens huvudsakliga iakttagelser.

- **Mindre än hälften av nyanlända ukrainska barn och unga i skolåldern i de undersökta kommunerna tycks vara inskrivna i skolan.** Andelarna varierar dock markant mellan kommunerna och andelen verkar också generellt vara högre i grundskoleåldern än i gymnasieåldern. I de undersökta kommunerna verkar det till största del vara i de kommunala skolorna som elever från Ukraina är inskrivna.
- **Utmaningarna upplevs som större i grundskolan än i gymnasieskolan.** Totalt 15 av de 21 skolhuvudmännen anger att de under vårterminen 2022 upplevt utmaningar i samband med mottagandet av ukrainska elever till grundskolan eller gymnasieskolan. Det gäller i större utsträckning för grundskolan än för gymnasieskolan.
- **De största utmaningarna är osäkerhet om hur många barn och unga som söker sig till skolan samt brist på personal.** Brist på personal gäller främst lärare, men även övrig skolpersonal.
- **Samtliga tillfrågade huvudmän uppger att de i någon mån har tillgång till personal med relevant språkkompetens.** Det verkar dock vara mindre vanligt att de har rekryterat ytterligare personal som kommit till Sverige med anledning av den ryska invasionen av Ukraina.
- **Huvudmännen uppger att det finns barn och unga i kommunen som läser på distans enligt ukrainsk läroplan.** Flera har också vidtagit åtgärder för att underlätta för dem att kunna delta i ukrainsk utbildning på distans, såsom att erbjuda teknisk utrustning och lokaler.

¹ Urvalet avser personer inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem och bygger på veckostatistiken över inskrivna per kommun för vecka 18. Migrationsverkets webbplats <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Sokande-fran-Ukraina.html> (hämtad 2022-05-02). Det är de 20 kommuner som tagit emot flest barn och unga, samt en kommun som är en av de 27 kommunerna som tagit emot flest barn och unga. Det ojämna antalet kommuner beror på att vi tagit höjd för eventuellt bortfall.

2. Lägesbild hos 21 skolhuvudmän

Svårt att beräkna hur stor del av de ukrainska barnen i landet som går i svensk skola

Enligt Migrationsverkets statistik från den 9 maj 2022 var 3 692 ukrainska medborgare mellan 6 och 19 år inskrivna i mottagningssystemet i de 21 kommuner som ingår i denna undersökning. Den största delen av dessa individer var mellan 6 och 15 år (2 889 individer).² Samma vecka var drygt 9 600 ukrainska medborgare mellan 6 och 19 år inskrivna i mottagningssystemet i samtliga kommuner i Sverige. Det innebär att nästan två av fem av de mottagna ukrainska medborgarna i skolåldern vid tillfället för undersökningen var registrerade i någon av de 21 kommunerna. Det kan i övrigt konstateras att kommunerna i urvalet skiljer sig åt. En del av kommunerna är storstadskommuner och andra är mindre men med ett högt flyktingmottagande.

Det antal massflyktingar från Ukraina som Migrationsverket har registrerat behöver inte nödvändigtvis stämma med det faktiska antalet som befinner sig i kommunen. Det kan ha flera förklaringar. För det första bor en stor andel av massflyktingarna från Ukraina i eget boende (EBO) och därmed inte i Migrationsverkets anläggningsboenden. Det i sin tur innebär att de kan ha flyttat från en kommun till en annan. För det andra är flera av de kommuner som ingår i urvalet så kallade mottagningskommuner. Det innebär att massflyktingarna tas emot i kommunen, men att Migrationsverket sedan kan placera dem i en annan kommun.

För att få en bild av hur stor del av ukrainska barn och unga som går i den svenska skolan, har vi frågat de 21 kommunerna om hur många som var inskrivna i grund- eller gymnasieskolan. Vi bad dem också svara för de enskilda huvudmännen i kommunen. Det ska dock betonas att flera av de kommunala skolhuvudmännen inte kan svara exakt hur många individer som är inskrivna, utan har uppskattat antalet. Vidare framkommer av svaren att det är siffror som kan ändras snabbt. Flera huvudmän uppger att de har barn och unga som står i kö för att skrivas in, individer som är under utredning då de har särskilda behov samt att det också är individer som är bosatta i andra kommuner som sökt sig till skolor i kommunen. Likaså är uppgifterna från de kommunala skolhuvudmännen inte från exakt samma datum och inte heller från samma datum som Migrationsverkets statistik. Jämförelser av uppgifterna med Migrationsverkets statistik bör därför göras med försiktighet. Det som redovisas här ska därför ses som en indikation.

² SIMBAs datalager, uppdaterad 2022-05-09

Mindre än hälften av nyanlända ukrainska barn och unga i de undersökta kommunerna tycks vara inskrivna i skolan

Totalt uppger de tillfrågade skolhuvudmännen att 1 490 ukrainska barn och unga har placerats i skolor i kommunen, 1 246 i grundskolan och 244 i gymnasieskolan. Som nämndes ovan var cirka 3 700 ukrainska medborgare mellan 6 och 19 år registrerade i de 21 kommunerna den 9 maj 2022. När vi jämför Migrationsverkets statistik för de 21 kommunerna med skolhuvudmännens uppgifter tycks mindre än hälften (cirka 40 procent) av de ukrainska medborgarna mellan 6 och 19 år i de undersökta kommunerna vara inskrivna i någon av skolorna i kommunerna. Det är fler i åldersgruppen 6–15 år (drygt 40 procent) som är inskrivna än i åldersgruppen 16–19 år (30 procent). Det kan tolkas som att individer i gymnasieålder går i svensk skola i mindre utsträckning än individer i grundskoleålder. Andelarna varierar dock markant (mellan 20 och 70 procent) mellan kommunerna. En huvudman uppger också ett större antal inskrivna i grundskolan än vad som enligt Migrationsverkets statistik har kommit till kommunen i den aktuella åldern. Det ska också noteras att alla huvudmän inte kunnat lämna uppgifter rörande fristående skolor, så det kan vara fler ukrainska barn och unga som inskriva än vad som uppgetts. Sammantaget visar detta även på osäkerheten i uppgifterna.

Av huvudmännens kommentarer framstår det som att det i dessa 21 kommuner till största del är de kommunala skolorna som har elever från Ukraina inskrivna. Det verkar förekomma endast i ett par kommuner att enstaka elever sökt sig till fristående skolor.³

Högre mottagande och större utmaningar i grundskolan än i gymnasieskolan

Av de 21 huvudmän som tillfrågats uppger 15 att de under vårterminen 2022 upplevt utmaningar i samband med mottagande av ukrainska elever till grundskolan, medan 6 huvudmän uppger att de inte har upplevt några utmaningar. Det är färre, 7 huvudmän, som uppger att de har mött utmaningar i samband med mottagandet till gymnasieskolan, medan 14 av huvudmännen uppger att de inte har upplevt några utmaningar i gymnasieskolan. Som redovisats ovan har kommunerna också tagit emot betydligt fler elever i grundskolan än i gymnasieskolan.

Några av de huvudmän som uppger att de inte upplevt några utmaningar förklarar det med att kommunen redan har ett stort flyktingmottagande och att man därför har utarbetade rutiner för att ta emot nyanlända barn och unga i skolorna.

³ Från och med den 11 april 2022 och till och med den 30 juni 2023 gäller förordningen (2022:222) om särskild kvot i fristående skolor. Enligt den förordningen får en huvudman för en fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola reservera ett begränsat antal platser per läsår för vissa elever (särskild kvot) som ges företräde framför övriga sökande. I den särskilda kvoten får bara elever som har varit bosatta i Sverige kortare tid än två år före starten av det aktuella läsåret ingå. Det fria skolvalet gäller för alla elever, vilket innebär att barn från Ukraina oavsett den särskilda kvoten kan tas emot i fristående skolor i mån av plats.

De största utmaningarna är osäkerhet om hur många individer som söker sig till skolan och brist på personal

De största utmaningarna som de kommunala skolhuvudmännen uppger rör en osäkerhet om hur många barn och unga som kommer till kommunen samt brist på personal. Även uppgifter om oklarheter kring finansiering, brist på lokaler och brist på transporter förekommer i huvudmännens svar.

En stor utmaning uppges vara osäkerheten kring hur många individer som kommer att söka sig till skolan. Vidare uppger huvudmännen att det finns en osäkerhet gällande om individerna kommer stanna i kommunen eller om de, på egen hand eller genom Migrationsverket, kommer att flytta vidare. Huvudmännen uppger att det varit svårt att beräkna antal och därför veta hur mycket resurser som krävs och till vilka skolor. En huvudman uppger att de ukrainska barnen anlände samtidigt som höstens skolval pågick och att de därför fick vänta på placering.

En annan stor utmaning som framkommer i svaren från de tillfrågade huvudmännen är brist på personal. Huvudmännen uppger att det handlar om lärare, modersmållärare och tolkar.⁴ Även personal inom elevhälsa och studie- och yrkesvägledning nämns. Det uppges också vara brist på personal med språkkompetens. En annan kommentar är att lärare från Ukraina inte kunnat anställas då de saknar ett så kallat LMA-kort.⁵ Flera huvudmän uppger också att det redan är brist på behöriga lärare i vissa ämnen.

Ett par av huvudmännen nämner oklarheter kring finansiering som ett problem. De uppger att de inte vet om de kommer att få ersättning för de elever de tar emot.⁶ Att det har varit svårt att hitta lokaler för de nya eleverna uppger flera huvudmän. Med den plötsliga ökningen av elever uppstod också behov av fler lokaler. En annan utmaning som ett par kommuner nämner är stora avstånd mellan anläggningsboenden och skolan. Huvudmännen uppger att det varit svårt att lösa transporter så eleverna kan ta sig till skolan då det inte funnits någon befintlig skolskjuts.⁷

14 av de 21 huvudmännen har svarat ja på frågan om de ser några utmaningar inför höstterminens skolstart kopplat till mottagandet av nyanlända med anledning av den ryska invasionen av Ukraina. Den stora utmaningen uppges även inför hösten vara osäkerheten gällande hur många nyanlända från Ukraina som kommer

⁴ Vid ärendehandläggning måste kommunala, men däremot inte enskilda, huvudmän anlita tolk. Se 13 § förvaltningslagen och 29 kap. 10 § skollagen. Det är inte tydligt i skolförfattningarna vad som gäller för språktolkning i skolverksamhet utöver vid ärendehandläggning, till exempel i utvecklingssamtal och föräldramöten.

⁵ LMA är en förkortning för lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Ett så kallat LMA-kort är ett bevis på att en utländsk individ får vara i Sverige och innehåller också information om att denna har rätt att arbeta, så kallat AT-UND.

⁶ Den 24 maj 2022 träder ändringar i förordningen (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. i kraft. Förändringen innebär bland annat att rätten till ersättning för kostnader för utbildning nu utökas till att gälla även barn som bor med en vårdnadshavare som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Ändringarna ska tillämpas även för kostnader som uppstått innan ikraftträdandet.

⁷ Skollagen anger att vissa elever i förskoleklass, grundskola, grundsärskola eller gymnasiesärskola har rätt till kostnadsfri skolskjuts.

till kommunen. Med det uppges svårigheter att planera för bland annat bemanning och lokalförsörjning. Även osäkerheten om antalet flyktingar från andra länder, tillsammans med massflyktingarna från Ukraina, uppger huvudmän försvårar planeringen.

Alla tillfrågade huvudmän uppger att de i någon mån har tillgång till personal med relevant språkkompetens

De 21 kommunala skolhuvudmännen har fått frågan om de har tillgång till lärare eller annan personal på sina grundskolor respektive gymnasieskolor som talar ukrainska eller ryska, eller har annan relevant språkkompetens. Samtliga huvudmän anger vid tidpunkten att de har tillgång till sådan personal. I kommentarer i anslutning till frågan framkommer att det i vissa fall handlar om att det finns sådan personal på varje skolenhet, medan det i andra fall enbart finns på några av kommunens skolor. Några huvudmän uppger att personal med relevant språkkompetens finns på en central enhet i kommunen, dit skolor kan vända sig. Vidare uppger några huvudmän att tillgången till personal inte räcker utifrån behovet och att rekrytering pågår.

En mindre andel av huvudmännen har rekryterat personal som kommit till Sverige från Ukraina

Huvudmännen har också fått frågan om de rekryterat ytterligare personal som kommit till Sverige med anledning av den ryska invasionen av Ukraina. Totalt 8 av de 20 huvudmännen som har svarat på frågan uppger att de har rekryterat ytterligare personal till grundskolan. Totalt 3 av de 19 huvudmän som svarat på frågan uppger att de på samma sätt har rekryterat personal till gymnasieskolan. Ett par huvudmän som svarat ja på frågan, uppger sig dock vara osäkra på om rekryteringen handlar om personer som flytt till Sverige med anledning av invasionen, eller om det är individer som redan befann sig i Sverige. Resultatet gällande vilka personer rekryteringarna handlar om, bör därför tolkas med viss försiktighet.

De huvudmän som uppger att de inte har rekryterat ytterligare personal har tillfrågats om varför de inte gjort det. Det vanligaste svaret är att de inte har haft behov av att rekrytera. Ett par huvudmän uppger att kravet på att visa upp utdrag ur det svenska belastningsregistret har skapat problem när det gäller att kunna anställa personer som flytt till Sverige från Ukraina.⁸ Några huvudmän uppger att

⁸ Av 2 kap. 31 § skollagen följer att den som erbjuds en anställning (eller motsvarande) inom förskolan eller skolan ska visa upp ett utdrag ur det svenska belastningsregistret för den som erbjuder anställningen. Det är viktigt att komma ihåg att registerkontrollen bara är en del av bedömningsunderlaget när en arbetsgivare ska avgöra om en person är lämplig att anställa, anlita eller ta emot i verksamheten. Det kan också finnas andra nödvändiga åtgärder inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet som gäller barns och elevers trygghet. Det bör exempelvis finnas rutiner för hur ny personal tas emot och introduceras och rutiner för hur arbetet ska utföras. Det är också viktigt att man har en ständigt pågående diskussion kring frågor om barns och ungas säkerhet.

de inte rekryterat personer som har kommit till Sverige från Ukraina eftersom de i första hand vill anställa personer som också talar svenska.

Alla tillfrågade huvudmän uppger att de upplyser ukrainska vårdnadshavare om barns rätt att gå i svensk skola

Samtliga 21 huvudmän uppger att de arbetar med att upplysa vårdnadshavare till ukrainska barn och unga om att barnen har rätt till att gå i svensk skola. På följdfrågan hur de arbetar, är det vanligaste svaret att kommunen informerar om rättigheter och hur man går till väga för att söka skolplats. Informationen förmedlas på olika språk på kommuners webbplatser eller via medborgarkontor eller motsvarande. Några huvudmän beskriver att kommunen även arbetar uppsökande, till exempel genom att rikta information till flyktingboende. Dessa huvudmän uppger att det finns utmaningar med att få kontakt med massflyktingar som bor i egna boenden. Några huvudmän uppger att kommunen bjudit in till informationsmöten samt sprider information via frivilligorganisationer.

Huvudmännen uppger att det finns elever som läser på distans enligt ukrainsk läroplan

Huvudmännen har svarat på frågan om de har kännedom om vårdnadshavare till ukrainska barn och unga som valt att inte söka svensk skola i kommunen. När det gäller barn i grundskoleåldern svarar 15 av de 21 huvudmännen att de har kännedom om ukrainska barn och unga som inte sökt svensk skola. För unga i gymnasieåldern svarar 11 av de 21 huvudmännen att de har det.

Huvudmännen som angett att de har kännedom om sådana vårdnadshavare har även fått frågan om det finns barn och unga i kommunen som läser på distans enligt ukrainsk läroplan. Av de 15 huvudmän som uppger sig ha kännedom om vårdnadshavare till barn i grundskoleålder som inte sökt svensk skola i kommunen, svarar 10 att det finns de som läser på distans enligt ukrainsk läroplan. På samma sätt svarar 10 av 11 huvudmän att det finns unga i gymnasieålder i kommunen som läser på distans enligt ukrainsk läroplan. I kommentarer uppger huvudmän att det finns barn och unga, både bland de som är inskriva i svensk skola och de som inte är det, som tar del av undervisning på distans enligt ukrainsk läroplan.

Det finns huvudmän som har stöttat med bland annat teknisk utrustning för att underlätta för distansundervisning

På följdfrågan om huvudmannen vidtagit några åtgärder för att underlätta för barn och unga från Ukraina att läsa på distans enligt ukrainsk läroplan, svarar totalt 10 av 15 huvudmän att de har gjort det. Bland de 10 som vidtagit åtgärder tycks det främst handla om att erbjuda teknisk utrustning och lokaler för att kunna delta i

ukrainsk utbildning på distans. Några beskriver också att de gjort anpassningar i schemat för att eleverna som skrivits in i svensk skola också ska kunna ta del av ukrainska lektioner utanför den svenska skolgången. En av dessa huvudmän förtydligar att ju senare eleverna befinner sig i sin utbildning i Ukraina, desto mer försöker huvudmannen underlätta för dem att få en examen.

Bilaga: Tillvägagångssätt

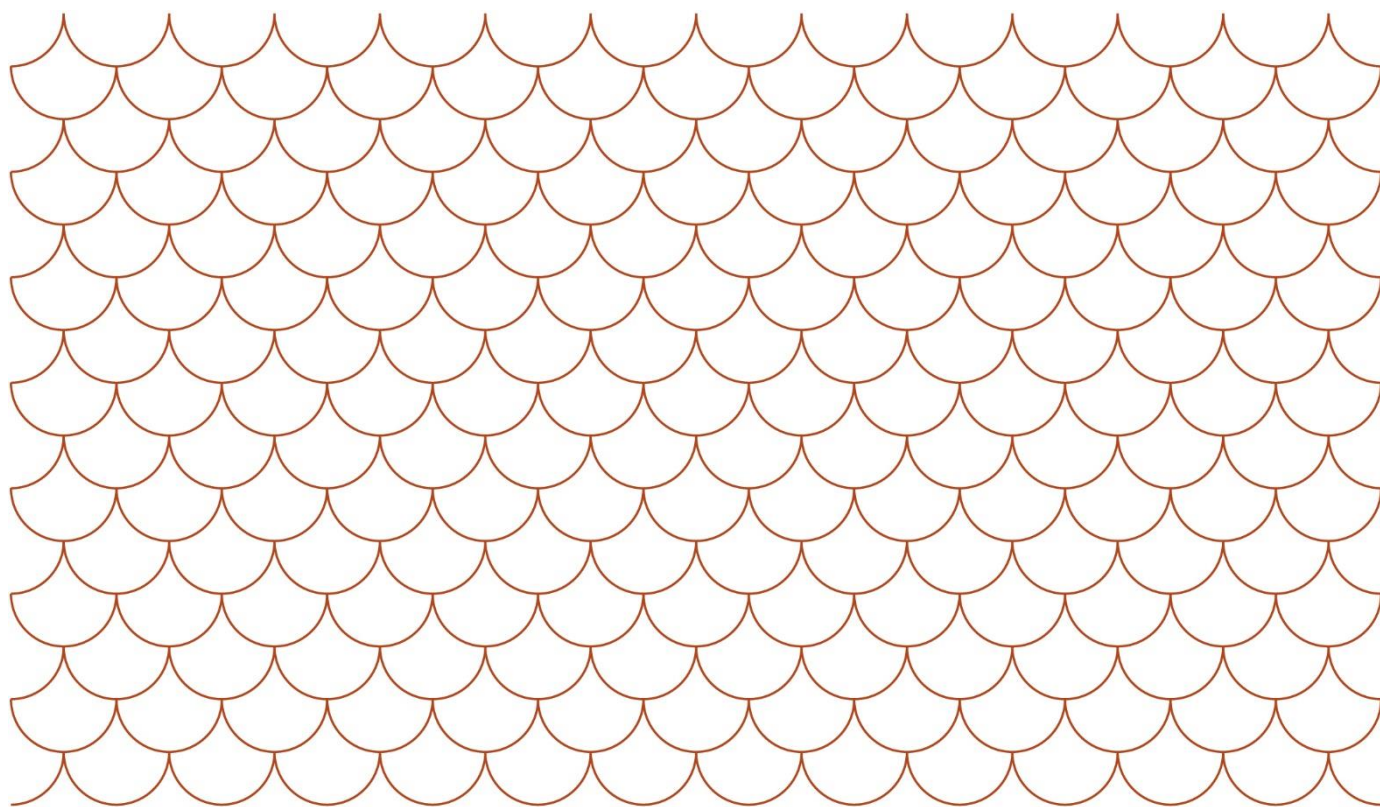
Under 9–11 maj 2022 genomförde Skolverket intervjuer med representanter för 21 kommunala skolhuvudmän inom grund- och gymnasieskolan. Det är de 20 kommuner som tagit emot flest barn och unga, samt en kommun som är en av de 27 kommunerna som tagit emot flest barn och unga. Det ojämnna antalet kommuner beror på att vi tagit höjd för eventuellt bortfall.⁹ Mottagandet i åldersgruppen 6–19 år i dessa kommuner utgör två av fem av det totala mottagandet i åldersgruppen vid tillfället för undersökningen.

Samtliga av de utvalda huvudmännen har svarat på enkäten. Totalt 11 av huvudmännen har också svarat för de enskilda huvudmän som finns i kommunen.

Huvudmännen fick frågorna via e-post i slutet av vecka 18 för att kunna förbereda sina svar. Intervjuerna genomfördes sedan över telefon i början av vecka 19. Frågorna lästes upp av skolverksanställda som sedan dokumenterade svaren. Intervjuerna tog cirka 10–15 minuter att genomföra. Frågorna har till största del varit kvantitativt utformade. I samband med vissa frågor har huvudmännen haft möjlighet att lämna kommentarer.

Det bör också noteras att undersökningen bygger på huvudmännens egna bedömningar av den egna verksamheten. Det finns en möjlighet att lärare och andra som arbetar i skolverksamheten har andra uppfattningar än vad som framkommer i huvudmännens bedömningar. Undersökningens snabba genomförande innebär i sig en ökad osäkerhet i uppgifterna.

⁹ Urvalet avser personer inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem och bygger på veckostatistiken över inskrivna per kommun för vecka 18. Migrationsverkets webbplats <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Sokande-fran-Ukraina.html> (hämtad 2022-05-02).

Skolverket

www.skolverket.se